

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

Pastel	<i>St. O. Iosif</i>
Semne bune.	<i>Il. Chendi</i>
Dragoș și sfetnicii săi.	<i>M. Eminescu</i>
Pe înălțime	<i>Ion Bîrseanu</i>
Domnița (sonet)	<i>I. Darie</i>
Dina și Dana	<i>Ioan Gabrovanu</i>
Octombrie (poezie)	<i>I. B.</i>
Dări de seamă.	<i>A. L.</i>
Cîntec	<i>Z. Bîrsan</i>
Pe stradă.	<i>N. Beldiceanu</i>
Informațiuni literare și artistice.	* * *
Epigramă.	<i>De la Petroșița</i>
Răspunsuri	<i>Red.</i>

REDACTIA :

Calea Victoriei, No. 56

(Hotel Imperial)

ADMINISTRAȚIA :

Strada Regală, No. 6

(Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an

Numărul 20 bani

A APĂRUT:

CUVINTE ADEVĂRATE

DE

N. IORGA

Un volum de 344 pagini

PREȚUL: LEI 2.50.

In editura Institutului de Arte grafice și editură „Minerva“

A APĂRUT :

M. EMINESCU

===== OPERE COMPLETE =====

LITERATURA POPULARA

Lei 1.50

ION CREANGĂ

===== OPERE COMPLETE =====

CU O PREFAȚĂ ȘI UN INDICE

Lei 1.50

Volumele I și II din

Se găsesc de vânzare broșate, a 5 lei
fie-care la ADMINISTRATIE.

=====

SYBARIS

ROMAN

DE

=====

ION ADAM

PREȚUL 3 LEI

Depositul la autor, la Constanța

=====

A apărut în Editura
Institutului de Arte Grafice și Editură „Minerva“
BUCUREȘTI, STRADA REGALĂ, 6

Calendarul Minervei

PE
ANUL
1903

PE
ANUL
1903

Acest calendar este cel mai util și frumos calendar românesc.

Materia literară este aleasă cu cea mai mare îngrijire și ilustrațiunile sunt de o incontestabilă frumusețe artistică.

Printre ilustrațiuni sunt 12 reproduceri după cele mai frumoase aquaforturi ale ilustrului artist TH. AMAN, afară de acestea un tablou colorat de o mare valoare artistică și alte suplimente.

Calendarul Minervei se găsește de vânzare la toate librăriile din țară precum și la **Instit. de Arte Grafice MINERVA, București.**

Prețul: Lei 1.25

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția : Hotel Imperial 21
Administrația : Str. Regală, 6
BUCUREȘTI

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

PASTEL

Este ceasul cînd truditul muncitor voios aruncă
La oparte grija zilei și uneltele de muncă ;
S'aū întors de la pășune liniștitele cirezi,
Umbre cresc pe nesimțite prin grădini și prin livezi.

Dar un svon de mii de glasuri umple zarea fără veste.
Craiul zilei stînd s'apună a încremenit pe creste.
Văile răsună toate, dealurile viū răspund
Și vijelios se 'nalță pulberea departe 'n fund.

Sună dealul, sună valea, stă văzdăhul să se spargă
De tălângi nenumărate ce isbesc în bolta largă,
Căci coboară de la munte oile, și curg puhoi —
Cu un greū potop de ceață înainte și 'napoi...

Un berbec cu barba lungă ca un patriarh cuminte,
După gît c'un clopot mare, merge singur înainte.
Pe la margine dulăii ; urechiatul la mijloc,
Cu desagiū grei în spate anevoe 'și face loc.

Iar prin pulberea de aur tocma 'n capul celalalt
Crește umbra 'ntunecată a ciobanului înalt :
Cu căciula într'o parte, el pășește plin de fală,
Sara purpurie-i schimbă zeghea 'n mantie regală...

ST. O. IOSIF

SEMNE BUNE

Avem desigur motive destule de-a fi nemulțumiți cu faza actuală a literaturii noastre de epigoni. Suntem în dreptul nostru, cînd protestăm contra diferitelor încercări de-a înnăbuși în noi ori-ce avînt sufletesc. Și ori cine se ridică să alunge umbrele urite ale diferitelor paseri cobitoare, cari vor să întunece paginile istoriei noastre literare, săvîrșește, cred, o faptă bună.

În mijlocul micilor noastre frămîntări însă se pot distinge din ce în ce mai lămurit cite-va semne bune, pe cari datorî suntem a le recunoaște și a le privi mai de-aproape, cîntărind importanța lor față de spiritul vremei. De un deceniu încoace aceste semne se invederează tot mai mult, ele sunt începutul evident al unui curent, care în curînd va trebui să ne stăpînească cu desăvîrșire.

Cine n'a observat că pe măsură ce în literatura artistică golul devenia mai mare, cu cît falsele direcțiuni ale poetastrilor multicolori se înmulțiau și cu cît mijloacele de propagandă literară luaū proporții mai neiertate, de la reclama interesată și terorisările oculte până la scandalul calomniilor, publicul se închidea tot mai mult în nepăsare.

În vremea asta însă o ramură a literaturii a început să înflorească: istoria națională. E o reacțiune firească, poate și o simplă coincidență, dar publicul își îndreaptă atențiunea spre noul drapel. În vremuri de decadență spirituală au existat totdeauna asemenea reacțiuni, totdeauna istoria a fost chemată, cu cartea sa de înțelepciune străbună, să tacă ordine și să ridice sufletele către un ideal pozitiv.

Intr'adevăr, bărbații cei mai serioși, gînditorii cei mai adînci și cei mai concentrați ai timpului nostru sunt istoricii. Paginile revistelor celor mai de seamă sunt cuprinse de studii istorice. Publicațiunile cari stau mai sus în considerația opiniei publice sunt cele din domeniul istoriei. Am putea zice,

că trecutul neamului nostru se află în mină cu mult mai vi-guroase ca prezentul. Trecutul e cercetat cu metodele sci-ințifice cele mai probate și din tainele lui se smulg tot mai multe file curate ca lamura; ceața cea adese-orî înșelătoare se imprășchie și basmele se înlocuesc cu adevăruri, fără ca orgoliul nostru național să sufere.

Paralel cu cercetările istorice merg și cele literare; super-ficialitatea și lipsa de disciplină a studiilor din trecut sunt înlocuite și aici cu metoda obiectivă ce-o impune critica is-voarelor, ear rezultatele sunt destul de împunătoare.

Din lumea veche ni se resfringe ast-fel o lume nouă cu toată bogăția ei de fapte, de sentimente și idei. Din lumea de iluzii și de idealuri ni se aduce în veacul nostru cel lipsit de busolă un șir de lumini, după care ne putem lua fără teamă de a rătăci. Trecutul cu învățămintele sale nu te duce nici o dată la prăpastie.

Și o calitate a reprezentațiilor acestui curent înlesnește triumful lui, — valoarea externă a operelor istorice. Cele mai multe dintre lucrările pe cari le-am putut înregistra în anii din urmă nu sunt simple adunări de material sau exclusiv con-siderațiuni abstracte pentru specialiști, ci pot fi socotite ca adevărate lucrări de artă, prin cari momente importante din trecut au fost apoteozate. De la moartea lui Odobescu și de când escelentul stilist Hașdeu a încetat a scrie, nimeni nu ne-a vorbit cu atîta maestrie în grai și atît de sobru în acelaș timp ca istoricii de astăzi. Nuvelistiții, la cari limba adeseori ține locul ideilor; tinerii romancierii pentru cari îngrămădirea de cuvinte e un mijloc căutat de a face efect, nu se pot a-semăna în arta de a zugrăvi cu această limbă nesilită, elas-tică, plină de expresiuni din popor și din cronicari și atît de acomodată situațiunilor sufletești pe cari le exprimă.

Răsfoind adunarea de «documente și regeste» traduse din originalul slav — publicație despre care s'a vorbit de curînd în revista noastră — ne surprinde înainte de toate forma li-terară ce i-o dă acea limbă armonioasă, reconstruită din limba

vechilor cronicari și cu ajutorul elementelor limbei literare curente. Citind apoi o măiastră monografie asupra lui Mihai Viteazul vom găsi întrinsa cele mai poetice pagini ce s'a scris de la «Cîntarea Romîniei» încoace. Și nu vom uita nici faptul, că un fruntaș poet contimporan a scris cea mai frumoasă istorie populară a luptelor de neatîrnare. Cîtă viață, cîtă căldură e în limba acestor scrieri și cu cîtă artă sunt redate sbuciumările noastre din trecut!

Dacă, cu toate aceste, curentul istoric nu ș-a făcut încă intrarea pe toată linia în literatura propriu zisă, e pentru-că în o lume ca a noastră orî ce curent sănătos străbate încet de tot, avînd să înlătore sute de pedeci, dintre cari cea mai mare este predilecția cunoscută pentru un gen anumit din literaturile streine. Sunt însă totuș cîteva semne frumoase, cari dovedesc că acest curent nu va trece fără urme.

Cîte-o idee, desvoltată din întîmplare, în vreo revistă literară; cîte-o poezie și mai ales baladă inspirată din istorie și din popor; cîte-va scrieri în proză cu subiecte din trecutul îndepărtat, ca «Din bătrîni» d-lui Slavicî, sunt răsunete tot mai accentuate ale acestei influențe. Iar felul cum sunt primite de public, entuziasmul fără rezervă cu care a fost salutată drama d-lui Davila, constituie proba eclatantă de adînc simțita necesitate a acestei direcții.

Nu vom trece cu vederea nici următorul fapt. Cînd în vara trecută aū apărut poeziile postume ale lui Eminescu și s'a dovedit rolul ce l-a avut istoria națională și adorația trecutului în concepția poetică și în preocupațiunile estetice ale mareluî nostru poet, a fost o adevărată revelație și o bucurie nețărmurită pentru mulți cîți nu admiraū întrinsul decit pe cîntărețul Nirvanei.

Toate aceste porniri împreună sunt proprii a ne face să privim cu oare care optimism în viitorul apropiat al literaturii noastre, căci dacă tinerii noștri scriitori vor înțelege duhul vremei și se vor călăuzi de ideia conducătoare, curentul se va închea de-a binele și cîmpul literaturii noastre va în-

cepe a rodi din nou. Studiul istoriei este cărarea cea mai sigură pe care putem să eșim la luminiș. Pe urma lui e natural să răsară o literatură de nobile nisuiți, căci ne vom ordona ast-fel sentimentele, ne vom disciplina gândirea, vom relua raporturile cu scriitorii vechi, cu limba și poesia veche, cu credințele poporului, ne vom regăsi pe noi înșine.

IL. CHENDI.

DRAGOȘ ȘI SFETNICII SEI

— FRAGMENT —

Dragoș Vodă cel bătrîn
Pe Moldova e stăpîn
Și domnind în toată slava
Șade 'n scaun la Suceava,
La Suceava lăudată
Cea cu zid înconjurată,
Zid de piatră nalt și gros
Că pe el mergeai pe jos,
Că merg trei călări alături
Și mai e loc pe de lături
Caii mindri să și-i joace
Cînd în colo cînd în coace.

În Suceava, în cetate
Adunat în direptate
Stă pe tronul-î auriu,
Barbă alba pînă 'n briu
Cu coama pe a lui frunte,
Cu sprincenele cărunte
Și cu sceptru 'n mina dreaptă
Cu privirea lui deșteaptă,
Iar l'a tronului său scări
Șad în două părți boeri
Așezați dup'olor trepte
Ca poruncile s'aștepte :
Slugi deștepte
Și 'nțelepte.

Vornciul Țerii de jos : —
 Un bătrîn și blind moșneag
 Stă în albul său toiag
 Ce-î cu aur impletit
 Și cu pietre-acoperit.
 Îi urează toată slava
 Părcălabul din Suceava.
 După acesta iarăș vin
 Părcălabul din Hotin
 Al Cetății-albe iar
 E înalt ca un stejar :
 De la Neamț, de la Chilie
 Mai viteji în bătălie,
 Iar de-aceștia mai în sus
 Vornciul Țerii-de-sus.

M. EMINESCU.

PE ÎNĂLȚIME

— AMINTIRI —

La jumătatea drumului între Agapia cu maicile și Bălțătești cu băile, este un sătucean fericit, atrăgător ca un leagăn.

Fiind pe ridicătură are la picioare șesul, iar la spate — cu măreție se ridică drept — un munte.

Aseamăn poziția locului cu o strană uriașă cu fața la răsărit.

Dar «mosafirii» de vară, dacă au venit de pildă din Bălțătești până aici, nu se opresc, ci se duc înainte să vadă maicile, adică Agapia, iar cei ce vin din Agapia, ce să vă mai spun, nici aceia nu zăbovesc și se întorc îndărăt.

Am rămas în Filioara, avînd gazdă pe diaconul. A doua zi fără să mai întreb pe cineva, am luat-o de-a dreptul spre Dealu-Mare, îi zice deal, cînd el e munte. M'am pomenit curînd într'o livadă, numai flori! Două fete trăgeau cu coasa, voinicește.

Pînă să ajung la ele mă opreau merele, erau unele coapte. Ce e drept, cînd mîncăi unul, credeaî că ți-ai mîncat partea de rai.

— Noroc bun, două copile, și să vă cer un sfat! Pe unde pot ajunge mai curînd în vîrfurile muntelui?

— Ajungî curînd — cu gîndul, dar n'ai s'ajungî curînd cu picioarele — face una din ele, cu pielița cu laptele, și cu ochii albaștri; — că sînt multe poteci și se împletesc între ele.

Cu cine-va care știe, ajungî îndată.

— Dar nu găsesc pe cine-va care știe, vr'un voinic.

— Ba care știe e destul voinic, dar n'are vreme.

— Și eu gîndeam... că două fete la un loc, de-abia aū inimă cît un voinic.

Ele aū prins a rîde.

— Atunci dacă este voinicul, este și vremea.

Haî de m ndreapt , fii bună, zic către cea mare. — Aveți pe aici tot locuri frumoase cine le vede îi rîde inima.

Dar degeaba, fata nu voia să meargă.

— Măcar p n  la jumătate — zic eu — căci e păcat să nu-i arăți cui-va nici calea.

Șireata ins  vedea pe semne, că din ce în ce m i mult mi-i drag muntele, și de unde eram pornit să mă duc singur, acum nu'mi ajungeau tovarășii.

La urmă s'a învoit cea m i mare să meargă ea, și am plecat la deal amîndoi.

R sb tînd întunecimea pădurilor, ajungeam din cînd în cînd la cîte un luminiș, și atunci priveliștea se deschidea în jos fermecătoare.

Deasupra, doi trei nouri staționari, pluteau în albastru, liniștiți, roșii, ca niște balauri somnoroși într'o mare de liniște.

Toată această vastă poezie, nouă și necunoscută, a înălțimilor, mă infl c rase.

Spre r sarit și spre apus, în patru părți ale lumii cerul se deschidea de-asupra noastră, larg și solemn ca o binecuvîntare.

Copila imi deschidea tăcută calea, arătîndu-mi din cînd în cînd locurile, povestindu-mi lucruri simple, cum se car  de greu lemnele prin ponoarele acestea, sau cum vin ele amîndouă fetele pe vreme rea de caută boii.

Nici un gînd rău nu 'mi trecea prin minte, și n'aș fi îndrăsnit să 'mi primblu de cît privirea pe rotunzimea sinilor, prin mărgelile strălucitoare de la gît, prin șuvițele bogate.

Dacă sui Dealu-Mare, ai jos la picioare tot verdele imens cu dealuri și văi, unde albesc semănate ici și colea Filioara, V ratecul și B lț teștii, iar la stînga Tîrgul Neamțului, pitit sub dealul r pos și sur, tăiat ca o succesiune de triumphiuri colosale. La dreapta iți stă supus pe labe dealul Filiorul, cu c p țina lui prelungă, cu creștetul p duros, și cu ceafa goală.

Iar înainte, departe, se vede apa Moldovei cotind pe șesuri, primblindu'și apa și petrele. Gîndul meu predominant era să ajung pe vîrf de unde se vede Ceahlăul, paznicul vechiu de la soare-apune.

Suind noi mereu pe umărul dealului, un vînt de vară venea de departe, aducînd răcoarea undelor Moldovei și răcoarea Siretului, un vînticel alinător, ce gîdil  ca o sărutare, și nu se m i astimp r .

Acuma sintem drept pe creasta muntelui. Dar unde-i Ceahlăul?

Despre apus, brazii de pe coaste își ridică virfurile, astupînd priveliștea.

Am găsit o rariște, acum îl văd, iată'!

Drept la apus, hăt departe, ivindu-se pe deasupra codrilor, singur, iacătă'l. Sur și întunecat ca un nor gros își ridică vârful țuguiaț ca o căciulă.

Nourii, balaurii cerului, acolo se adunase mai mulți, în jurul lui.

Odată ajuns pe culmea această smălțată toată sub florii pînă la poale, nu-ți vine să te mai întorci de unde ai plecat.

Atîta lumină, atîta spațiu, simți că-ți umple sufletul, cum umple apa pe înecat.

.....
La întors, fetișcana mergînd tot înainte, fără să se grăbească, apuca mereu cite o rămurea de fag, ciucure de jir, și îi dădea drumul îndărăt, de mă plesnea peste ochi. Odată, de două ori, a treia oară am înțeles. Cum dracul să nu înțeleg, dar acum era tîrziu, ajunsesem, tovărășia noastră se isprăvisese, și pe deasupra, a doua-zi trebuia să plec de dimineață...

ICN BİRSEANUL

DOMNIȚA

Se plimbă prin grădina mănăstirii
Domnița, albă 'n rasă cenușie.
Amurgu 'și cerne umbra-î viorie,
Lung sună toaca 'n toiul tînguirii.

Șoptesc încet prin florii de iasomie
Și parcă vor s'o mîngăe zefrii;
Se scutură pe straturi trandafirii
Și crinii mor — dar ea nu vrea să știe.

Departe 'n zări, e vrajă, cîntec, viață...
Ea trece albă 'nvăluită în ceață
Asemeni unei palide vedenii...

Uitată de părinți și de rudeni
De bucurii și de dureri străină
Se stinge 'n rind cu florile 'n grădină...

I. DARIE.

Dina și Dana

(Urmare)

Trecuse două săptămîni la mijloc. Văduva venea des la mine. Dana se furișa mai în fie-care zi. Cît despre Dina n'o lăsa baba nici pînă 'n prispă. Eū mă întremasem bineșor.

Era așa de frumos afară că mă ispitea să las patul. Din spre cărarea văduvei băiatul cel mai mic venea cu-o cană 'n mînă, cumpănindu-se printre zarzării livezii, de teamă să n'o verse.

— Cum îi pe-acasă, Voicule?

— Bine!

— Ce face mamă-ta, măi!

— Teșă...

— Dar Dina?

— Deapănă...

— Dar Dana?

— Deapănă și ea.

— In cană ce ai?

— Ciai de romăniță...

Era un hăietan voinic și leit tată-su. Lăsă cana pe masă, să răsuci pe călcîe, zise un «buna ziua» de hui casa și-o rupse de goană la tovarășii lui de joc.

Am sorbit ceașca toată, dar în fundul ei descoperii o hîrtie mototolită și legată cu ață verde. O desfăcuî în pripă și citii aceste rînduri cari mă 'nghetară:

«N'am putut trăi fără tine. Să ne găsim în cer...

Dina»

M'am repezit pe ușă, ca și cum mă goneau ielele de la spate. In curtea ei văduva răcnea ca o fiară, plecată pe ghizdurile puțului. Dina ei, bălaia ei frumoasă, perechea Danei, una din cele două stele de-o potrivă de luminoase, se stinsese pentru tot-deauna...

Un întunec mare, greu și des îmi apăsă ochii și mă 'nghiți de-a 'n-tregul. Am simțit picioarele frîngîndu-mi-se la genunchi și mînele bătînd în gol, ca aripele unei pasări împușcate 'n zbor. Inainte de a cădea două mîni mi-au prins mijlocul răsămîndu-mă de ceva moale. Am deschis ochii, am văzut iar una din gemene, nespuse de frumoasă, mi-am trezit mintea ca să ghicească cine era. Dina ori Dana?

Un țaran voinic să dăduse pe funie în puț și scosese trupul Dinei, cald încă, dar fără suflet. Părea că doarme în chinul unui vis urît ce-i împetrise pe buze un suris amar. Numai de-a curmejișul frunței avea un vîntăi lung, subțire ca o tăetură de cuțit și cite-va picături de sînge. pătînd părul ei de aur...

Puțul era la doi pași de mine. Am voit să mă arunc, să'mi crap capul de-aceș piatră de care și'l fărîmase și Dina. Dar de cite ori mă încercam, chipul cele-l'alte îmi vinea în minte și mă oprea. Trăia una din ele: nu pierdusem încă totul...

Safta se oprise din răcnetul ei de fiară rănită. Se trîntise pe sînul Dinei, își întepenise mînele de grumazul ei și numai ochii îi vorbeau o limbă dureros de amară cu șiroaiele lacrimelor neoprite.

Moarta trebuia dusă în casă, dar Safta să încleștase 'n ea. A fost cu

neputință să le desfacă. Le-au ridicat pe amîndouă, una'n alta, ca pe-un singur trup. Dina începea să îngălbinească. Deasupra frunței vinătăiul părea o tăetură ca și cum secerea morței o abătuse, din drumul vieții, tocmai de-acolo.

Dana înlemnise lîngă mine. Copiii care nu fuseseră acasă în clipa nenorocirii țipau cît îi lua gura. În casă oamenii abea putuse scoate moarta din minele văduvei.

Safta înpietrită de durere sămăna unei bucăți de marmură cioplită în chip de om, căreia îi lipsea cu desăvîrșire trăsăturile vieții; ai fi zis opera unui artist prost.

Inoptase; pe cer nouri, ca un fum negru să împrăștiu în patru părți de-o dată. O ploaie mărunță și deasă începu să cadă din adînc.

Pe masă, întinsă între patru făclii. Dina dormea somnul ei veșnic și umbra trupului îi tremura cenușie, pe varul coșcovit al păretului. Viața sburase din ea, ca un stol ușor de pasări de pe crengile unui pom uscat pe care n'aveau să mai ciripească.

Ce soartă tirană și cit vicleșug zădărnîcînd încercările fericirii omenești! Cu ce pietre mari svîrle Dumnezeu de-așupra oamenilor, în mînia lui înfricoșată! Mi s'a părut că ele vrăjmașul fericirii omenești, iar între durere și norocire e numai o ață de păianjăn...

Acum o lună, cînd fetele își lepădaseră mohorala straelor, doi ani după moartea lui moș Marin, le vedeam în fie-care serbătoare în hora satului ce să 'nșira pe bătătura unei crișme și se lungea braț de braț, mîna de mîna, ca o roată, pînă la răsuceala drumului. În mijlocul lanțului acestuia de mîna, moale și legănător, de care să strînsese și gemenele, cînta de prăpădea pămîntul țigănușul Tușu, cu căciula indesată pe sprinceană și cu mukul de țigară într'un colț a gurei. Și trăgea țiganul pe pofta inimei și se 'nvîrtea hora și chiuiu flăcâii de rideau și bălăiele de par'că răsărea soarele de două ori în ziua acea.... De-atunci și pînă astăzi, adecă de la nuntă și pînă la moarte, era numai o lună!

În nestatornicia și bătaia de joc cu care s'ndrugă viața omenească, mi-am adus aminte iarăș de Dumnezău, de uriașul acesta a cărui cap este în cer, dar ale cărui călcie strîvesc fără să vadă moșoraietele noastre de furnici! Dînsul ia frunza codrului iarna! El trimite trăsnetul de abate ciredele și turmele, el umflă apele și 'neacă lumea și tot el săceră viețele copiilor...

Stăteam mereu cu ochii împietriți pe fața galbenă a moartei, al cărei suflet plutea încă împrejurul patului ei de odihnă veșnică. De-a curmezișul frunței, în dreptul vinătăiului, Dana împletise sori-sii cunună de lămiță, albă ca și rochia ei de mireasă ce 'și aștepta mirele... Dar nici moartă, cînd durerile s'au împrăștiat și suferințele încetează, Dina nu era fericită. Murise cu un regret adînc și suferința aceasta chinuitoare să împietrise în surisul amar al buzelor ei vinete, ca o părere de rău eternă, cu care se cobora în groapă...

Safta stătea tot lungită pe laiță, fără să vadă și să simță cele din prejurul ei. Barizul îi alunecase pe ceafă, ochii îi erau deschiși privind rătăciți pe tavan, în șiroaiele lacrimelor isvorite fără sfîrșire. Părea timpită de atîta durere...

Îmi plimbam neîncetat ochii în odaia aceasta, unde nenorocirea năvălise pe uși și pe ferestă. Mi-am adus aminte de noaptea cînd Dina stătea lungită ca și acum, cu capul îngropat în perne, risipindu-și pe căpătîiul patului, beteala părului de aur. Atunci fusese o prevestire nenorocită a unei vedenii pe care eram s'o am sub ochi și care astăzi se împlinise. Era în tocmai: pătura îi învelea trupul ca un giulgiu de mort

gălbineala obrazilor o făcea o moartă ideală și numai lumina ofticooasă a opaitei de-atunci îi învelea fața și lucirea părului ei într'o umbră...

Dar Dina nu mai era să se trezească și Dana nu mai țesea astăzi și nu mai avea scurteica cea verde. Războiul stătea țepăn și cea din urmă scoartă era să fie pomană sufletului ei...

Durerea mă timpise. Credeam că e un vis a cărui deșteptare era să 'mi scoată de sub ochi priveliștea aceasta grozavă. M'am apropiat de moartă, m'am plecat pe obraji ei de ciară și am voit să-o sărut. Dar în clipa aceea mi s'a părut o sfântă, o maică a Domnului adormită cu-n suris trist după fiul ei răstignit și pe care buzele mele omenești atingînd-o ar fi spurcat-o. O clipă a lucit în creerul meu tot adevărul și lumina nenorocirei acesteia: Dina murise pentru mine! Nu putuse trăi fără apropierea sufletului meu. Două săptămîni fusese mult, ca să nu sfîrșească atît de grozav...

Dar atît; n'am mai putut vedea înainte, nici judeca. Se stinsese lumina creerului și-am căzut iarăși în neștirea unui copil care nu'și dă seamă de nimic, într'o noapte fără lună...

A doua zi începui să văd nenorocirea de-a'ntregul. O speranță lașă mă hotăra de-a trăi... Călcasem în căsuța văduvei ca să aprind focul nenorocirilor, s'abat și să rup firul vieții lor liniștite. De ce mă tirse neas-tîmpărul în noaptea aceea nespus de frumoasă, alături de casa Saftei, unde moș Marin să spînzurase de frica foamei? Ce mină mă împinsese să dau năvală și să mă lovesc de trupul țepăn al unchiașului? Cum intrasem și mă împrietenisem cu văduva și fetele ei? Cîtă durere împărtiasem și cît eram de nevinovat!...

M'am apropiat de Safta, care zăcea ca și 'n ajun cu ochii rătăciți, împietrită de durere. Am căutat s'o ridic, să-i dau să guste ceva, dar gura i se încheștase și tot trupul ei înțepenise. Pe urmă m'am dus la țintirim de-am săpat o groapă pentru Dina, alături de mormintul lui moș Marin. La fie-care sapă mă opream, îmi venea în minte chipul balaielor, chipul lor gemen, asemănarea lor fericită, viețile și sufletele lor legate împreună, pe care era să le despartă groapa aceasta vitregă, al cărei fund par'că răzbea în inima pămîntului.

Pe la nămezî cerul se mai răzbunase. Începurăm pregătirile îngropării. Cînd au ridicat-o, Safta nici n'a mișcat. Lumea ce se adunase era pătrunsă de-o jălanie neînchipuită. Moartea Dinei sdruncinase inimile omenești, fiind-că viața gemenelor să 'mpletea în ochii străinilor, în același mănunchiu de flori — și în acelaș parfum îmbătător de mirezme... Cum de se ofilise numai jumătatea mănunchiului aceluia? Cum de se ofilise numai o floare de pe crenguța crinului? Nimeni nu putea înțelege ce fel le putuse Dumnezeu despărți, cum rupsesse firul de care se lega un singur suflet împărșiat întîmplător în două trupuri și cum era să trăiască o iumătate de suflet pe cînd cea-l'altă se risipea în văzduh. Și n'a fost nici un creștin cît de hain la inimă, pe care să nu'l podidească lacrămile și care să nu se uite sus, prin spărtura norilor, la acel tiran nemărginit de puternic, care își bate joc cu atîta nepăsare de nenorocitele noastre ființe...

Pe scoborișul drumului, de-alungul zarzărilor înfloriți, Dana, de-abia mergea în urma sicriului învălit în stambă, cu ochii înproșcați de lacrimi, gelbenă ca și moartă. Capacul sicriului era ridicat și această zi de primăvară era să fie cea din urmă pentru Dina. Florile zarzărilor de prin prejur se scuturau pe fruntea ei și o albeau presărînd-o de-a 'ntregul, ca și cum un roi de fluturi înamorați de frumuseța ei împărătească mureau de iubire pe sînul ei feciorelnic. Și-atunci ochii mi-au fugit iarăș. Era una

și aceiaș frumusețe, unul și acelaș chip îmbrăcat în două haine deosebite, Dina ca de nuntă, Dana ca de mort, înconjurate de-o lume cernită ce pășea pe urma lor cu capul clătuiind, pe cînd pomii își plîngeau floarea de-asupra mulțimei acesteia îndurerate.

Un flăcăiandru voinic deschise poarta cimitirului. Ne-am oprit la marginea groapei. Un preot citi o rugăciune scurtă, îi promise veșnicia vieții, învîlindu-i obrazul cu capătul giulgiului. În acea clipă fața ei de ciară să oțeri amarnic. Cînd funia s'a frecat de marginile cosciugului mi s'a părut că plesnise ceva în mine. Dana leșinase pe pămîntul ce acoperea pentru tot-deauna trupul gemenei ei frumoase și sîmuitoare...

Dar nenorocirea nu s'a oprit aici. Peste două zile muri și Safta. Erau trei morminte care uneau în cer trei nenorociți ce suferiseră pe pămînt...

IOAN GABROVANU.

OCTOMBRIE

Zic plopilor tristă rugă,
Trec nouri pe fugă,
E toamna la hotar.
Fug repezi rîndurile
De negurile grele — iar!

Catartele drumețe
Pe apă trec semețe,
Pe apă m'aș fi dus.
Fug tristele cocoare
Perdute pe sub soare — sus!

Ca rindurile 'n carte
Tot valuri pîn' departe.
Cu ochii le petrec.
Spre țărîmul primăverei
Soliile durerei — trec.

O dată valuri clare
Nemărginita mare
Minase din belșug.
Azi vinete și crețe,
Iar năvile semețe — fug!

I. B.

DĂRI DE SEAMĂ

Istoria Școalelor romine gr-or. din Brașov, scrisă din incidentul jubileului de 50 ani al Gimnaziului de *Andrei Bârseanu*, profesor, Brașov 1902. XII+606+79 a. pp. 8°.

Cartea aceasta ne vine de peste munți, și e unică în telul său până acum în literatura noastră istorică. Căci — deși din același domeniu — ea diferă de lucrările, cari s'ar părea c'o preced în această privință, îndestul de cunoscutele opere ale D-lor C. Erbiceanu și A. D. Xenopol: *Sărbarea școlară de la Iași* [1885] și a răposatului V. A. Urechă: *Istoria școalelor* [1894].

Scrisă din incidentul jubileului de 50 ani al Liceului romin din Brașov, autorul ei n'a perdut un moment din vedere că ea trebuie să fie, înainte de toate, o icoană credincioasă și desăvârșită a vieții semicentenare a acestui Liceu și a celorlalte școale grupate în jurul lui. Așa se face că aproape 500 pp. din această carte cuprind, foarte metodic orînduit și cu deosebită iscusință discernut, materialul cel mai complect posibil și cel mai interesant din care se poate constata întocmirea, desvoltarea și înrîurirea culturală în vreme de jum. de veac a școalelor romine din Brașov. Iată de ce — chiar numai pentru atît — frumoasa operă a d-lui A. Bârseanu e un *monument* veșnic pe care d-sa l-a înălțat școalelor brașovene pe seama acelora ce s'au străduit și se vor strădui pentru ele, pe seama acelora ce s'au luminat și se vor lumina prin ele; iată de ce ea e modelul vrednic de urmat după care alții vor pregăti în viitor opere similare pentru institutele romine de cultură cari — ca și cele brașovene — merită atari monografii; iată de ce ea va fi izvorul bogat în care acel ce va scrie odată istoria culturii romine va găsi întreg materialul cu ajutorul căruia să alcătuiască acele frumoase pagini în care se va arăta intensa influență culturală ce aceste institute școlare au exercitat-o nu numai asupra Romînilor transcarpatini, ci și asupra celor ciscarpatini.

Pe lângă aceasta însă, Istoria școalelor romine din Brașov, în cele două ale sale capitole de la 'nceput, mai e o prea interesantă și conștiințioasă expunere istorică asupra vechilor întocmiri școlare romine din Brașov, dinnainte de 1850 și asupra tuturor acelor modești, dar zeloși dascăli și preoți, cari au contribuit și ei ca Brașovul, orașul lui Coresi, să-și menție caracterul său de însemnat centru cultural românesc, pe care l-a avut încă din trecutul depărtat — sec. XVI — și-l are încă și azi. Prețioasele contribuiri istorice din aceste două capitole ne prezintă și mai luminoasă viața culturală rominească din acest tîrg, pe care așezarea geografică și împrejurările istorice favorabile l-au făcut să fie odinioară locul de întîlnire al culturii rominești — atît cît era și cum era — cu cultura apuseană a Sașilor, iar astăzi locul unde cultura noastră națională să-și aibă un și mai mare rost.

În cap. III, acolo unde se expune întemeierea — la 1850 — a gimnaziului și greul lui traiu din primul deceniu, autorul — în fața entuziasmului, stăruinței și jertferei fondatorilor — se însufiește și condeul său dibaciu fixează persoane, momente și situații minunate, cari deșteaptă interesul cetitorului în cel mai mare grad, care-ți dau măsura entuziasmului și pornirei spre jertfire de care erau cuprinși înaintașii noștri în fața problemelor de cultură și propășire națională. Sunt

pagini edificatoare pentru mulți dintre noi, ce avem prea puțină credință, tărie și conștiință națională.....

Toate aceste, apoi expunerea serioasă și limba trnmoasă românească în care e scrisă această carte fac din ea o operă vrednică de institutele de cultură pentru care a fost lucrată și la înălțimea scrierilor istorice, cari de vre-o 2—3 ani ne vin — una câte una — de peste munți.

A. L.

CÎNTEC

Stă pe mal și cîntă blînd
Doina cea alinătoare, —
Apa trece murmurînd,
Neobosita călătoare...

Noaptea vine 'ncet pe lunci
Și copila merge-acasă...
O, dar e de mult de-atunci —
A trecut și nu'mi mai pasă.

Z. BIRSAN.

PE STRADĂ

Arare trec tramvae goale...
Zăduf, lumină orbitoare...
Suspină stins o caterincă,
Pe străzi pustii, în depărtare...

Un zvon de zurgalăi aproape :
In nori de praf, ca o nălucă,
Se perde 'n goană o caleașcă...
Mă prinde dulce dor de ducă ;

Mi-î dor de munți și de pădure
Și earăși visuri dulci mă fură ;
Mi-î iarăși dor de albe sate,
Cu mindre hori în bătătură...

N. BELDICEANU.

Informațiuni literare și artistice

Turneul D-șoarei Ag. Birsescu. — S'a implinit o lună de cînd ilustra tragediană Agata Birsescu colindă țara romînească în ultimul său turneu de adio. Pornind din partea de sus a Moldovii a vizitat toate orașele mai însemnate, uimind peste tot mulțimea cu puterea geniului său. Înainte de-a părăsi țara pentru mult timp său poate pentru tot-deauna, sufletul ei mare a rîvnit să-și ia un neuitat rămas bun de la poporul român pe care l'a iubit în tot-deauna, și nu s'a sfiit să pună piciorul pe cele mai mici scene din orașele de provincie.

Cînd un actor din trupa d-sale făcea haz de-o scenă păcătoasă dintr'un oare-care orașel, spînnînd că nici nu poate să joace cu gust, dînsa i-a răspuns: «Cînd faci teatru nu trebuie să trăești de cît cu sufletul și nici să nu te gîndești de calci pe covoare de Persia sau pe scîndură murdară».

Se vede de-aici cîtă venerație poartă ea artei dramatice.

Peste tot i s'a făcut o primire entusiastă, atît cît se poate face în țara noastră. Nu știu dacă artista, adorata poporului german, va fi fost mulțumită în sufletul ei de entuziasmul nostru provincial, ea 'și face în fiecare orașel datoria cu aceeași conștiințiositate, caracteristică sufletelor superioare. Cînd după vre-o scenă puternică, lumea n'o răsplătia cu aplauzele cuvenite, fără să fie supărată, se mulțumia să îngine, zîmbind: «Se vede că publicul nostru nu-î bine dispus pe ziua de astăzi».

Turneul se va termina la sfîrșitul acestei luni după ce va vizita toate orașele Munteniei.

La toamnă D-șoara Birsescu va pleca în America, angajată acolo pentru cincî-zeci de reprezentații.

*

Reviste noi. — A apărut în Capitală revista *Ilustrațiunea Romîna* cu numeroase ilustrațiuni de pictorii Verona și Costin Petrescu, cu articole literare de d-nii Antemireanu, Lecca, R. D. Rosetti, Obedenaru, Dauș, Gion etc. și cu o mulțime de informațiuni. Revista, căreia-i urăm viață îndelungată, va apare de două ori pe lună.—La 15 Ianuarie va începe să apară în editura tipografiei Socec *Buletinul bibliografic* sub direcția d-lui Nerva Hodoș. Va cuprinde scurte recenzii și un indice bibliografic complet al tuturor publicațiunilor romîne.—

Printre studenții de la «Uniune» se agită ideia înființării unui Buletin pentru apărarea intereselor studențești.

*

D-l **G. Coșbuc** a publicat ediția III-a din volumul său «Balade și Idile».

Eminescu în franțuzește. — În *La Revue d'Europe*, numărul din Decembrie, a apărut nuvela lui Eminescu «Aniversarea», tradusă de doamna Hortense Paquier. Traducerea e cât se poate de reușită.

*

De prin vitrine. Cele mai recente apariții printre sumedenia de cărți franțuzești din vitrinele librăriilor noastre sunt următoarele volume de literatură română: *Delavrancea*, Opere complete vol. I; *Ion Gorun*, Alb și negru; *St. O. Iosif*, A fost odată, poveste în versuri.

EPIGRAMĂ

Unui doctor

Se vede după maniere
Și din ținuta lui cochetă
Că face «visite» destule...
Dar visite... de etichetă!

DE LA PETROȘIȚA.

RĂSPUNSURI

D-lui C. R. Loco. — Spuneți că în ce privește sonetele ce ne trimiteți aveți încredere în opinia noastră și «dacă le credeți formate să iasă la lumină faceți-o, dacă nu, adio sărbătoare»... Ei bine: adio sărbătoare!

D-lui I. în Dorohoi. — În schița D-v. «De la curtea cu jurați» condensați material pentru un roman criminal de senzație. Dacă țineți să vă încercați în direcția asta, citiți cu luare aminte pe Eugène Sue și reluați apoi subiectul tratat — dar nici atunci pentru noi, ci pentru Ignatz Hertz de pildă.

Ivy Loco. — În «Rege de-aș fi» nu desvoltați ideia ce voiți să exprimați. Sfirșitul banal.

D-lui A. D. Crăciunescu, Brăila. — Fulgerați prea grozav în potriva «Decepcioniștilor». Apostrofe ca: «Trageți-vă glonțul puștei, spinzurați-vă nebuni, ca să dați de lumea voastră, unde voi sunteți stăpîni»... nu merg în revista noastră. Încercați aiurea.

Domnișoarei E. S. Iași. — Mulțumim pentru felicitările de Anul-nou. Poeziile sunt slabe și nu vă putem sfătui să stăruiți în lupta pentru «emancipare».

«*Singur*». Cîte-va cugetări juste. Am fi preferit însă să nu ajungeți la concluzia «apropie-te moarte» ci din potrivă la îndemnul de-a rezista și a continua lupta. Tratați odată subiectul în felul acesta, bine'nțeleș cu ceva mai multă poezie și credem că veți reuși și mai bine. De alt-fel se pare că ați cetit pe Conachi («Moarte, moarte ce nu vii»...) și asta e o calitate.

D-lui V. C. Iași. — De și traducerea ce ne-ați trimis-o e superioară în multe privințe celei amintite de d-v., totuși nu e lipsită de defecte.

RED.